

ONZE JEUGD.NU

ONZE JEUGD.NU

NIEUWS EN ADVIES VOOR ONDERWIJS,
GEMEENTEN EN JEUGDWERK

JAARGANG 12 • NUMMER 08/09-2026

De Omwenteling Het geluk van morgen

3 'Het geluk van morgen'

Hoofdredacteur Mark Weghorst

Foto: Romy Pleket

4 'Niet wegstijgen, maar er gewoon over praten'

Hoogleraar Iva Bicanic

Foto: Mariel Kolmschot

9 'Tijd voor een grote schoonmaak'

Publiek econoom en onderzoeker Jasper J. van Dijk

Foto: Jasper Hof

14 'Veerkracht versterk je door het kind écht te zien'

Directeur Kinderpostzegels Sofie Vriends

19 'Laat een kind zich veilig en verbonden voelen'

Kinderrechter Bart Tromp

Foto: Ellen Oostland

23 'Inclusie is dynamisch en nooit af'

Bijzonder lector Sofie Sergeant

28 'Welke wereld laten wij na?'

Mark Weghorst e.a.

Foto: Mark Weghorst

32 Lees-, luister- en kijktips

Colofon

OnzeJeugd.NU is een uitgave van Uitgeverij SWP
Postbus 12010, 1100 AA Amsterdam-Zuidoost
020 330 72 00 • klantenservice@mailswp •
www.onzejeugd.nu

De Omwenteling – Het geluk van morgen is een speciale uitgave die is gemaakt door OnzeJeugd.NU in samenwerking met het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. De interviews zijn, met bronvermelding, vrij te delen en te vinden bij NCJ.nl/de-omwenteling.

Voor De Omwenteling werkten we met een aangepaste redactie:

Hoofdredactie Mark Weghorst

Eindredactie Tasja Koning

Gastredactie Aniek van den Braak en Igor Ivakic

Interviews Anja Klein in opdracht van NCJ

Uitgever Coby Faber

Marketing Wesley Verboom

Heeft u suggesties voor onderwerpen of zou u zelf willen

publiceren in OnzeJeugd.NU? Stuur dan een bericht naar de hoofdredacteur Mark Weghorst, via: redactie@onzejeugd.nu.

Advertenties

Voor informatie over mogelijkheden kunt u contact opnemen met Philippine Herkes: philippine@mailswp.com of 020 369 72 37 (rechtstreeks).

Abonnementen

Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest
0251 25 79 24, www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen.

OnzeJeugd.NU verschijnt maandelijks (10 nummers, met gecombineerde nummers in juni/juli en augustus/september). Abonnementenprijs: € 155 per jaar inclusief btw en verzendkosten. Een nieuw abonnement gaat in vanaf de eerstvolgende te verschijnen editie en wordt jaarlijks automatisch verlengd, tenzij deze twee maanden voor de vervaldatum schriftelijk is opgezegd.

ISSN: 2772-7467

© Uitgeverij SWP

De algemene voorwaarden van Uitgeverij SWP zijn van toepassing. Auteursrechten voorbehouden. Het is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgever artikelen, illustraties of schema's geheel of gedeeltelijk over te nemen. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen en suggesties houden zij zich gaarne aanbevolen.

Het geluk van morgen

Een gevoel dat vorig jaar, na het kinderrechtenunderwerp van *De Omwenteling*, bleef knagen was hoe het met het geluk van morgen zit. Hebben jeugdigen voldoende vertrouwen in hun eigen toekomstdromen? Zijn zij in staat om los van de actualiteit van de dag een paar jaar verder te denken en krijgen ze dan een glim- of een grimlach op hun gezicht?

De Omwenteling van 2026 staat in het teken van 'Het geluk van morgen'. Deze speciale uitgave van *OnzeJeugd.NU* (verzorgd door het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid) brengt inspiratie en andere gezichtspunten. Misschien als beginpunt van een nieuwe beweging, misschien als bevestiging van jullie goede werk.

We hebben een rij vragen over jeugdigen die ons bezighouden in deze *De Omwenteling*. Hebben zij het idee dat met de manier waarop vandaag de toekomst wordt voorbereid, er voor hen nog perspectief is? Hebben jeugdigen zelf het idee dat de toekomst op hen zit te wachten? Lukt het met wonen, werken, relaties en zinvol bezig zijn?

In *De Omwenteling* van dit jaar zoeken we naar dat verhaal: hoe doen we het voor de jeugd? Halen we als samenleving hun toekomst dichterbij of schuiven we het door? Anders dan eerdere jaren hebben we dit jaar niet enkel interviews. We interviewden vijf bijzondere gasten voor een verkenning van het geluk

van morgen vanuit hun expertrol. Zoals inmiddels bekend van *De Omwenteling* en *OnzeJeugd.NU* zoeken we altijd naar bijzondere perspectieven die je niet overal tegenkomt. En waardoor je even uit je eigen comfortzone kunt stappen om tot nieuwe inzichten te komen.

Je treft in dit nummer: Iva Bicanic, hoogleraar seksueel misbruik, Jasper J. van Dijk, publiek econoom, Sofie Vriends, directeur Kinderpostzegels, Bart Tromp, kinderrechtster en Sofie Sergeant, lector inclusief onderwijs. Zij hebben met elkaar gemeen dat ze laten zien hoe je met toegewijde actie en verantwoordelijkheid je rol als volwassene kunt oppakken.

Naast die interviews gingen we ook met jongeren zelf in gesprek: we spraken studenten die nadachten over het in beeld brengen van dat vertrouwen in toekomstig geluk, gingen op werkbezoek naar de Risk Factory en hebben jongeren gevraagd om hun gevoel over de toekomst weer te geven. Daarbij verdiepten we ons in Hannah Arents' blik op de verantwoordelijkheid van

volwassenen. Het leverde een beschouwend, hoopgevend slotartikel op.

De Omwenteling is een uitvloeisel van het Harry Volker Genootschap: een groep mensen die zich bezighouden met jeugd en daarin vanuit een sterke persoonlijke gedrevenheid actief zijn. Een interview in *De Omwenteling* betekent automatisch ook toetreding tot dit genootschap. Geïnterviewden voegen zich in een inmiddels bijzonder gezelschap van meer dan dertig mensen: hoogleraren, social designers, economen, belangenbehartigers, ervaringsdeskundigen, preventie-experts, bestuurskundigen en jongeren. Allemaal met hun eigen individuele betrokkenheid op de toekomst van onze jeugd.

Mark Weghorst, Anja Klein

Scan de QR-code voor het Harry Volker Genootschap

Alle uitgaves van *De Omwenteling* zijn ook online beschikbaar:

www.ncj.nl/de-omwenteling

Het komt veel vaker, veel dichterbij en geraffineerder voor dan we willen weten: seksueel misbruik van kinderen. In elke schoolklas maken gemiddeld één of twee leerlingen het mee. Kindermisbruik gedijt bij duisternis, ziet hoogleraar Iva Bicanic: "Onze afweer houdt het gesprek erover tegen."

HOOGLERAAR IVA BICANIC:

'Niet wegkijken, maar er gewoon over praten'

Een woensdagmiddag op een zonovergoten en rustig terras aan de Amsterdamse waterkant. Een schril contrast met het onderwerp dat zich meestal in de duisternis afspeelt. Met het interview in de volle zon doe je Iva een groot plezier. "Dat komt door mijn afkomst", lacht de hoogleraar en traumapsycholoog, wier Kroatische ouders begin jaren zeventig naar Nederland kwamen. Ondanks het zware thema straalt ze vaak iets opgewekts uit. Misschien maakt dat het makkelijker om te blijven luisteren en kijken, als zij er op tv, radio, online of in de krant over praat. Nooit omfloerst en altijd een helder licht schijnend op de vele kanten van seksueel kindermisbruik.

Iedereen heeft een rol om het te detecteren

Zo ook vanmiddag. "Dat het bestaat is het belangrijkste dat we over kindermisbruik moeten weten", begint de oprichter van het Landelijk Centrum Seksueel Geweld haar verhaal. "Het geloven en verdragen ervan vinden we heel moeilijk. In onze nieuws-app zien we het elke dag voorbijkomen. Maar dat is een rationeel weten, ik wil dat we het ook emotioneel weten. En begrijpen dat kinderen volwassenen nodig hebben om het misbruik te stoppen. Dat zijn jij, ik, de familie, burens, leerkracht, huisarts ... iedereen heeft een rol om het te detecteren."

Dat is ook meteen het moeilijke, waarschuwt ze. "Want was het maar waar dat je het makkelijk aan de buitenkant kon zien. Dat verbergen kan gekke vormen aannemen. Ook de ogenschijnlijk dolgelukkige jongen die het heel goed doet op school en sport, kan misbruik op die manier verhullen. Er is een geheim te bewaken; vanuit het kind gezien is het van levensbelang dat het niet uitkomt. Zeker binnen families wacht iemand

Iva Bicanic:

Sinds 2025 hoogleraar 'Seksueel misbruik van kinderen' aan het UMC Utrecht, oprichter en directeur Kennisontwikkeling van Landelijk Centrum Seksueel Geweld, hoofd van het Landelijk Psychotraumacentrum voor Kinderen en Jongeren in het Wilhelmina Kinderziekenhuis. Iva gelooft dat we iedereen nodig hebben om misbruik aan te pakken.

gemiddeld dertien tot veertien jaar om het te vertellen, als diegene al besluit om erover te gaan praten.”

Heel veel misverstanden

Dertig jaar geleden werd Iva in de collegezaal door het onderwerp gegrepen: “Toen hoogleraar Francien

Binnen families wacht iemand gemiddeld dertien jaar om het te vertellen

Lamers tijdens mijn studie Psychologie erover vertelde, botste het zo met mijn wereldbeeld en hoe ik ben opgegroeid.” Vanaf dat moment liet het onderwerp haar nooit meer los. Afgelopen december werd Iva benoemd tot hoogleraar. Op 26 november van dit jaar zal ze Lamers’ toga dragen tijdens haar inauguratie als hoogleraar ‘Seksueel misbruik van kinderen: de gevolgen en behandeling’ aan het UMC Utrecht.

Veel van haar mediabijdragen gaan over de misvattingen die we allemaal hebben over kindermisbruik. Het is zelden het monster in de bosjes, maar in 85 procent van de gevallen iemand dicht bij huis. In de eigen omgeving, iemand die je vertrouwt. Het kan een oudere broer, lieve oppas of enthousiaste sportcoach zijn. Iva doet er alles aan om de beeldvorming te verschuiven. Want de impact van kindermisbruik kan heel groot zijn. Niet alleen loopt iemand meer risico om nog een keer misbruik mee te maken, ook is

er een verhoogde kans op zelfdoding, automutilatie, depressie en verslaving.

Welk beeld over kindermisbruik wil je rechtzetten?

“Dat alle kinderen in een misbruik-situatie zichtbaar reageren met stressreacties en je daardoor kunt signaleren. Of dat het misbruik altijd met geweld en pijn gepaard gaat. Natuurlijk doet het misbruik zelf het kind geweld aan, maar de manier waarop is vaak niet gewelddadig. De persoon kan een bullebak zijn, maar in ongeveer de helft van de gevallen is degene die misbruik pleegt superbelangrijk voor het kind. Omdat die jou ziet staan, je het gevoel geeft dat je speciaal bent.”

Nog een hardnekkig misverstand: dat het alleen meisjes overkomt. Tijdens haar werk in het Landelijk Psycho-traumacentrum zag ze geen verschil tussen hoe vaak het voorkomt bij meisjes of jongens in de basisschoolleeftijd. Een andere misvatting is dat vooral jongens en mannen misbruik plegen. Ook meisjes en vrouwen maken zich er schuldig aan, benadrukt Iva. Bij kindermisbruik is naar schatting zeven procent van de plegers een vrouw. En een derde van de jongens boven de 16 wordt misbruikt door een vrouw. Een opmerking van vrienden als: ‘Jij was er vroeg bij!’, kan ervoor zorgen dat een jongen of man erover blijft zwijgen.

Het kind raakt zijn of haar jeugd kwijt, zei je eerder. Hoe ziet dat verlies eruit?

“Het kind moet op jonge leeftijd al grote-mensen-dingen doen om het geheim te bewaken: nadenken, vooruitdenken, liegen, de pleger een hand boven het hoofd houden, parentificeren om de ouders te beschermen. Dingen die totaal niet passen bij een gezonde ontwikkeling. Alle

ontwikkelingsdomeinen - sociaal, cognitief, lichamelijk, seksueel, en emotioneel - worden ondermijnd door het misbruik en de opgelegde geheimhouding. Ook trekken kinderen de schuld naar zichzelf toe en gaan denken dat ze zelf vies zijn. Al jong leren ze een deel van zichzelf weg te stoppen. Of, vanuit hun fantasie, zichzelf wijs te maken dat het niet echt gebeurt.”

Maar de schuld ligt nooit bij het kind, vertelt Iva overal waar ze komt. Ook prijkt er op de website van het Centrum Seksueel Geweld een grote banner met in hoofdletters ‘HET IS NIET JOUW SCHULD’.

Toekomstig geluk

Het thema van deze *De Omwenteling* is: ‘Het geluk van morgen’, dus het geluk van de kinderen die nu geboren worden en het geluk van kinderen die in 2040 volwassen zijn. Hoe kan haar vakgebied daaraan bijdragen? In ieder geval door kindermisbruik uit de taboesfeer te halen. Iva: “Seksueel misbruik is niet normaal, maar we moeten

Het kan een oudere broer, lieve oppas of enthousiaste sportcoach zijn

het er wel gewoon over hebben, zeg ik vaak.” De hoogleraar ziet dat er nog veel moet gebeuren, wil kindermisbruik bespreekbaarder worden. Laat staan, minder vaak voorkomen.

“Het gebeurt regelmatig dat iemand mij bijvoorbeeld na een

radio-uitzending enthousiast mailt dat we de barricades op moeten en seksueel misbruik nu moeten stoppen. Dat wil ik natuurlijk ook, maar ik ben superrealistisch; het is een lang proces. Dan antwoord ik: we zijn bezig om te werken aan het stoppen ervan. Dat het stopt, ga ik misschien niet eens meer meemaken. Want het is een *wicked problem*, net als klimaatverandering en armoede. En dan is misbruik online er nog eens bijgekomen."

Het aanpakken begint dus met erover praten?

"We moeten met alle kinderen gaan praten over seksueel misbruik. Veel vaker dan die ene 'Week van de Lentekriebels' en een aflevering van *Klokhuis*. Als we dat niet doen, hoe moeten zij dan weten wat het is? Daar heeft elke volwassene een rol in, zoals de leerkracht, de ouders, opa en oma. Wat vaak gebeurt is dat er met een kind een beetje beladen over wordt gepraat en wordt benadrukt dat het niet fijn is. Beter is om het te hebben over situaties die oké en niet-oké zijn. Dan kan je veel meer scenario's bespreken." Dan stellig: "Uit onderzoek weten we dat misbruikte kinderen eerder gaan vertellen als je het er thuis en op school over hebt. Waarom doen we dat dan niet allemaal? Normaal praten over iets wat niet normaal is, op een passende manier. Hopelijk gaan toekomstige kinderen het dan ook sneller herkennen en eerder vertellen."

En hoe kunnen jeugdprofessionals of andere hulpverleners daaraan bijdragen?

"Met één à twee kinderen per schoolklas is er best kans dat je een kind in een misbruiksituatie voor je hebt. In de Jeugd-GGZ is het zelfs vijftig procent; zo hangen bijvoorbeeld automutilatie en seksueel misbruik met

elkaar samen. Vraag ernaar! Niet in the heat of the moment, maar maak het een normaal onderdeel van de intake. Vraag het en blijf dat doen. En ik snap dat het best spannend is. Maak het jezelf makkelijker door je vragen te verbreden: Heb je wel eens iets meegemaakt wat niet oké voelde of waar je van in de war bent geraakt? Of waar je liever niet aan denkt?"

Omstander, kijk niet weg

Het gesprek komt op de belangrijke rol van de omstander en waarom misbruik gedijt in het donker. Misbruik gaat vaak gepaard met wegstijgen, niet durven vragen, het afdoen met een opmerking als: 'Je bent toch niet verkracht?'. Bij seksueel misbruik staat er veel op het spel, juist omdat het zich meestal zo dicht bij huis afspeelt. Families of vriendengroepen kunnen uit elkaar vallen. De pleger of degene die misbruikt is, kan zijn *clan* kwijtraan. En dan is er nog de dynamiek tussen kind, pleger en omstander.

Iva: "Meestal kennen die drie elkaar goed, hebben ze een band. Als het uitkomt, gaat er onderling iets schuiven. Van tevoren weet je alleen niet precies wat en hoe groot dat zal zijn. Vanavond geef ik les over intergeneratieel misbruik. Dan vertel ik over de patronen die worden doorgegeven, zoals vermijden, wegstijgen en bagatelliseren. In die driehoek doen ze dat alle drie. Degene die de meeste mogelijkheden heeft om dat patroon te doorbreken, is de omstander."

Het kan leiden tot een soort levend verlies van familie of bekenden

Als het misbruik dan uitkomt, is het aan de omgeving om goed met de onthulling om te gaan. Daarbij ziet Iva een veelvoorkomend mechanisme: "Het is heel wat om misbruik mee te maken. Maar om dan ook nog te maken te krijgen met mensen die je niet geloven of het afdoen als onschuldig, dat is heel erg moeilijk. Het kan leiden tot een soort levend verlies van familie of bekenden. Ik heb gezien hoeveel pijn dat doet, vergeleken met mensen die wel geloofd, gehoord en gesteund worden. Dat is letterlijk een levensgroot verschil. Hoe jijzelf goed kan reageren als iemand je zoiets toevertrouwt? Zeg niet als eerste: 'Oh, wat erg', vul niet voor de ander in, vraag niet wat er is gebeurd maar luister en stel open vragen."

Leren van ervaringsdeskundigen

In december werd Iva benoemd tot hoogleraar aan het UMC Utrecht. Daar wil ze wetenschappelijk onderzoek doen om te leren hoe we vroegtijdig kunnen signaleren, beter begrijpen wat er nodig is en gerichter kunnen ondersteunen. Ze is enthousiast over de studies die op stapel staan: "In een prospectieve cohortstudie gaan we kinderen vanaf 6 jaar die seksueel misbruik hebben meegemaakt, in ieder geval tot hun 18e volgen. Dan kunnen we beter begrijpen wat misbruik op de verschillende levensdomeinen doet. Zo weten we bijvoorbeeld nog weinig over de

Heb je wel eens iets meegemaakt wat niet oké voelde?

“Het is zelden het monster in de
bosjes, maar in 85 procent van de
gevallen iemand dicht bij huis.”

gevolgen op de sociale ontwikkelingen zoals vrienden maken, intimiteit, seksualiteit.”

Kunnen we kindermisbruik vaker voorkomen, als we licht op de duisternis schijnen?

“Dat is een conceptuele gedachte, waar ik nog geen bewijs voor heb. Wat je niet ziet, kan je niet beschermen. Vanaf dit jaar gaan we kinderdagboeken onderzoeken van mensen die vroeger misbruikt zijn. Om te leren hoe kinderen denken en welke

Dat we het *gedrag* van de pleger afwijzen, niet de persoon zelf

taal wij kunnen gebruiken in contact met de kinderen van nu. Ook gaan we de Matroesjka-studie doen, door te leren van mensen met families waar misbruik meerdere generaties is doorgegaan. Hoe kan dat en hoe kunnen we het stoppen? Zij zijn de deskundigen. Als hun ervaringskennis door wetenschappers goed wordt verstaan, kan er een *loop* terug naar de praktijk ontstaan door groei van kennis.”

Nieuwe hoofdstukken

Er zijn nog bergen werk te verzetten, maar Iva ziet ook optimistische ontwikkelingen: “Er verschijnen steeds meer theaterstukken, documentaires en boeken over dit onderwerp. En ik zie een ‘It ends with us’-stroming. Tegelijkertijd hebben we nog heel veel hoofdstukken te gaan. Bijvoorbeeld over hoe we praten en denken over mensen die kindermisbruik

plegen.” Haar opmerking over de pleger sluit aan bij de slotvraag.

Eén generatie verder, wat zou jou dan over vijftien jaar gelukkig stemmen als je naar jouw vakgebied kijkt?

Iva: “Dat we het *gedrag* van de pleger afwijzen, niet de persoon zelf. Door sociale afwijzing is hij of zij geen lid van de *clan* meer; dit versterkt

eenzaamheid en de kans op delictgedrag. Ik zou willen dat we iemand niet meer naar de Maasvlakte wegsturen, maar zeggen: ‘Jouw gedrag wijzen we af, maar jij hoort bij ons en als je werkt aan je gedrag, willen wij je daarbij steunen.’ Dat zou een enorme stap voorwaarts zijn. Mits de pleger volledige verantwoordelijkheid neemt voor wat hij of zij heeft gedaan natuurlijk.”

De lees-, luister- en kijktips van Iva Bicanic

- Gedicht van Maya Angelou *Life doesn't frighten me*.
- NRC Podcastserie *Mijn schuld*.
- Boek van Jules Mulder *Pedofielen en misbruikplegers*.

Als een soort 'lobbyist voor het algemeen belang' strijdt econoom Jasper J. van Dijk voor een eerlijker en eenvoudiger sociaal beleid. "Gaat dat snel genoeg? Nee. Maar moet je je daardoor tegen laten houden? Natuurlijk niet." Een interview over een queeste die vraagt om een lange adem, maar hoe dan ook bijdraagt aan het geluk van morgen.

PUBLIEK ECONOOM JASPER J. VAN DIJK:

'Tijd voor een grote schoonmaak'

'NIEMAND VERDIENT GELDZORGEN' staat er in grote letters op de tram die de Haagse Turfstraat oversteeft; een toepasselijk beeld op weg naar het interview. Het gaat om een campagne van de gemeente Den Haag. Die wil inwoners met geldstress de weg wijzen naar de vele regelingen die er voor hen zijn. "De boodschap daarachter is zeker goed, maar wat de impact van zo'n tram is weet ik niet precies", zegt Jasper J. van Dijk aan het begin van het gesprek over een eerlijker sociaal en economisch beleid.

Als publiek econoom houdt Jasper zich bij uitstek bezig met het geluk van morgen. Samen met een aantal collega's verliet hij in 2022 het Ministerie van Financiën om het Instituut van Publieke Economie (IPE) op te zetten. Vanuit deze onafhankelijke denktank willen zij volgens hun website 'beter beleid van morgen ontwerpen en opkomen voor het algemeen belang'. Jasper: "Als denktank kunnen we een soort buitenboordmotor zijn,

Jasper J. van Dijk:

Econoom, medeoprichter en onderzoeksleider bij het Instituut van Publieke Economie (IPE) in Den Haag. Daarnaast geeft hij vanuit zijn eigen bedrijf trainingen over strategie in het openbaar bestuur. Hij promoveerde aan de Universiteit van Oxford en werkte eerder als consultant en ambtenaar. Jasper gelooft in eerlijk en eenvoudig sociaal beleid voor iedereen.

die kan bijdragen aan kennis over dingen die in de toekomst gaan spelen. Dus de complexere langetermijnvraagstukken, zoals het toeslagensysteem en armoedebeluid. Het geluk van morgen zit in de dingen die je vandaag doet."

Te midden van de macht

Als de jonge econoom vertelt over zijn werk als onderzoeksleider straalt het plezier van hem af. Terwijl de thema's die hij in zijn werk voorbij ziet komen - het terugvorderen van toeslagen, armoede, kansenongelijkheid - niet altijd vrolijk stemmen. "Het klopt dat het serieuze onderwerpen zijn die vaak met maar kleine stapjes vooruitkomen. Bij IPE heb ik een manier gevonden die bij mij past om bij te dragen aan het leven van andere mensen. Hierin kom ik het beste tot mijn recht", vertelt hij.

Na een bachelor in de natuurkunde ("daarin miste ik het subjectieve en persoonlijke") koos Jasper alsnog voor een masterstudie Economie

en deed hij promotieonderzoek aan de Universiteit van Oxford. In 2012 proefde hij van het werk als consultant ("een verrijkend uitstapje"), werd daarna ambtenaar op het ministerie van Financiën, om vervolgens met collega's het Instituut van Publieke Economie op te richten. Het instituut zit te midden van de Haagse macht, op een prominente plek aan Het Plein. Met hun analyses en onderzoeken komen Jasper en zijn collega's over de vloer bij ambtenaren, politieke partijen en weten ze de aandacht te trekken van de media.

Jouw missie is een eerlijker en eenvoudiger sociaal beleid. Wat is dat precies?

"Eerlijk en eenvoudig wil zeggen: als je aan iemand uitlegt hoe onze sociale zekerheid werkt, is het belangrijk

Het geluk van morgen zit in de dingen die je vandaag doet

dat iemand het technisch gezien kan snappen. Hoe zit iets in elkaar? Maar het gaat er ook om dat iemand kan begrijpen waarom iets op die manier bedacht is. Zodat degene die er verantwoordelijk voor is, niet hoeft te blozen als die vertelt waarom we het zo doen in Nederland. Nu zijn veel dingen niet uit te leggen en weten we vaak niet meer waarom we iets ooit zo hebben bedacht. Laten we in ieder geval beginnen met het vereenvoudigen, dus het kunnen uitleggen. Dan kunnen we daarna discussiëren over hoe gul we een regeling maken."

Het toeslagen-systeem is een ingewikkeld doolhof

Niet eerlijker of eenvoudiger

Duidelijk is dat er aan beide aspecten – eerlijk en eenvoudig – vaak iets schort, als je kijkt naar het ingewikkelde armoedebelief en het toeslagensysteem. Dit voorjaar liet ook het Centraal Planbureau (CPB) zien dat bijvoorbeeld ons belastingstelsel eerlijker kan. Nu zorgt ons stelsel voor groeiende economische ongelijkheid tussen arm en rijk: 'De hoogste inkomens betalen in de praktijk relatief minder belasting dan de inkomensgroepen eronder'. Dat is slecht voor onze toekomstige welvaart en voor de kansengelijkheid van kinderen die opgroeien in een financieel kwetsbaar gezin, waarschuwt het CPB. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek leefden in 2024 zo'n 338.000 kinderen rondom de armoedegrens.

Het Instituut voor Publieke Economie wil laten zien hoe beleid uitpakt voor gezinnen rondom die armoedegrens (bijna 1 op de 10 Nederlanders): "In onze samenleving zijn er duidelijke groeperingen die voor hun financiële belangen opkomen. Denk aan belastingvoordeel waar een hele kleine groep voordeel bij heeft, maar die miljoenen andere Nederlanders elke keer twee tientjes kost. Het inleveren van steeds twee tientjes loopt wel op voor mensen die het veel minder breed hebben. Dat zorgt voor onbalans in de samenleving. Zoals publicist Tim S' Jongers (*De Omwenteling* 2022, red) zegt: "We hebben een

'lobby voor box 0' nodig. Als IPE zijn we niet per se die lobby. Wel laten wij die onderbelichte kant van ons economisch en sociaal beleid zien."

Stel dat De Omwenteling over 15 jaar terugkomt voor een vervolginterview, wat zou dan de game-changer kunnen zijn geweest?

Vrij snel volgt zijn antwoord: "Dat is toch wel dat het hele toeslagensysteem over de kop is. Daar zit veel onzekerheid in, met al die regelingen en terugvorderingen. Als er vanuit het Rijk een betere basis is, dan zijn allerlei aanvullingen vanuit de gemeente ook veel minder nodig. Het zou mooi zijn als we over 15 jaar de stress en onzekerheid die voortkomt uit ons herverdelingssysteem, flink hebben teruggebracht. Nu is het uitgangspunt: we willen herverdelen, maar niet tien euro meer geven dan strikt noodzakelijk is. Daardoor is het toeslagensysteem een ingewikkeld doolhof, met soms wel zeven regelingen. Belangrijk is dat we dat doolhof simpeler maken en de verantwoordelijk-

Nu zorgt ons stelsel voor groeiende economische ongelijkheid tussen arm en rijk

heid beter verdelen. Dat betekent als overheid een deel van het risico naar jezelf toehalen en minder terugvorderen."

Iedereen een huishoudtoelage

In een reportage van EenVandaag brengt Jasper verrassend eenvoudig

een alternatief voor ons huidige toeslagenstelsel in beeld (terug te kijken via NPO Start). Aan de hand van gekleurde blokjes laat hij eerst zien hoeveel toeslagen een huishouden nodig heeft om tot een leefbaar inkomen te komen. Wanneer daar iets in fout gaat, volgt terugvordering, met de inmiddels bekende gevolgen. Daarom pleit Jasper voor afschaffing van het toeslagenstelsel.

Een alternatief voor dit systeem is een inkomensonafhankelijke huishoudtoelage voor elk huishouden in Nederland. De hoogte hangt af van het aantal volwassenen en kinderen, het inkomen en vermogen. Het geldt dat naar huishoudens gaat die het niet

nodig hebben, komt via de inkomstenbelasting terug bij de overheid. Jasper: "Gezinnen hoeven dan veel minder te doen om te krijgen waar ze recht op hebben, hoeven minder bang te zijn voor terugvorderingen en hebben meer keuze in waar ze het aan besteden. Ook worden ze met meer vertrouwen behandeld dan nu."

Neem niet te snel
aan dat iets niet
kan en mag

VU-hoogleraar Publieke Economie, Bas Jacobs reageert kritisch. Heeft hij een punt?

"Jacobs redeneert vanuit ons systeem waarin we alles heel precies herverdelen. In ons voorstel zal je moeten accepteren dat de herverdeling wat grofmaziger wordt. Volgens mij weegt Jacobs onvoldoende mee wat de onzekerheid van terugvorderingen met mensen doet."

Wat zijn de grootste obstakels op weg naar vereenvoudiging en uiteindelijke afschaffing van het toeslagenstelsel?

"Zo'n aanpassing heb je niet zomaar gedaan, want er moet veel tegelijkertijd veranderen. Daar heb je een

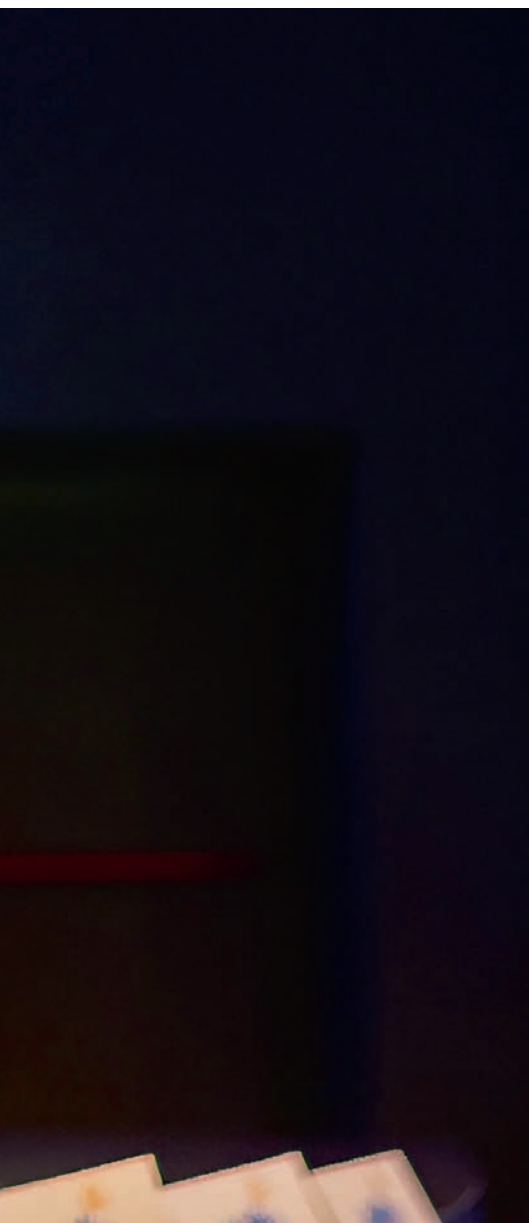
“De laatste grote hervorming van het stelsel is 25 jaar geleden; het is echt tijd voor een grote schoonmaak.”

goed plan en minstens acht jaar voor nodig, zeg maar twee kabinetten en een ruime Kamermeerderheid. Die beleidsmakers moeten dan echt de nadelen van ons stelsel gaan zien. Dus meewegen wat terugvorderen of het juist niet aanvragen van regelingen met mensen doet. Dat komt neer op: ben je bereid dat sommige mensen er iets op achteruitgaan en het misschien iets meer gaat kosten? De laatste grote hervorming van het stelsel is 25 jaar geleden; het is echt tijd voor een grote schoonmaak.”

Beginnen met afgebakende deelonderwerpen kan volgens de econoom het verschil maken: “Neem de zorgtoeslag, die kun je vervangen door voor iedereen de zorgpremie te

Laat het niet gewoon gebeuren, zegt er wat van

verlagen. Dat kan relatief eenvoudig. Alleen zit politiek gezien daar het vuur niet. Dus zoeken we binnen het IPE hoe we daar een thema van kunnen maken. Een andere eerste stap is het samenvoegen van de kinderbijslag en het kindgebonden budget. Daar is het kabinet mee bezig. Belangrijk is wel hoe je dat inricht, want het wordt alleen eenvoudiger als je het niet helemaal inkomensafhankelijk maakt. Wie we in stelling moeten brengen om deze dingen voor elkaar te krijgen? Het

zou enorm helpen als we meer horen van de mensen die in de knel komen. Om het tastbaar te maken en het onderwerp een gezicht te geven.”

Out-of-the-box

Op LinkedIn laat Jasper zien dat het Instituut voor Publieke Economie out-of-the-box wil denken. Bijvoorbeeld met een oproep om mee te denken hoe alle kinderen in Nederland nu al toegang tot kinderopvang kunnen krijgen. Nu nog struikelen driehonderdduizend huishoudens over de zogeheten arbeidseis. Je kunt

pas aanspraak maken op kinderopvangtoeslag als beide ouders werken. Niet werken is niet altijd een eigen keuze, maar ingegeven door bijvoorbeeld ziekte, herstel of mantelzorg. Juist kinderen in gezinnen met weinig geld hebben baat bij goede kinderopvang, omdat het leerachterstand verkleint, schrijft Jasper.

Op LinkedIn doet hij een oproep: ‘Wat nu als we een stichting oprichten die opereert als sociaal werkgever en mensen een minibaan geeft. Hoe werkt dit juridisch, financieel en praktisch?’. Jasper legt uit of ze al iets wijzer zijn geworden: “We zijn op zoek naar de meest logische vorm. Ik kan er nog niet veel over zeggen, behalve dat er veel herkenning en

Als je het systeem wil veranderen, communiceer erover

enthousiasme is. Normaal vinden mensen met veel geld een *loophole*. Dit zou er eentje zijn voor mensen met weinig geld. Wat ons zorgen baart is het risico op heel forse terugvordering van de toeslag. Daarom moeten we in het hier en nu iets doen, terwijl het nieuwe stelsel voor de kinderopvangtoeslag steeds wordt uitgesteld.”

Jeugdprofessionals

Deze serie is bedoeld voor alle jeugdprofessionals. Hoe kunnen zij bijdragen aan het (economisch) geluk van morgen?

“Kijk naar wat juist wél kan, zoek een manier om het eenvoudiger te maken

en neem niet te snel aan dat iets niet kan of mag. Vaak kunnen gemeenten iets best eenvoudiger maken. Als je het systeem wil veranderen, communiceer erover. Zoek aansprekende voorbeelden, laat zien waar het klem loopt en bedenk wat je eraan zou kunnen doen. Schrijf dat op, stap er bijvoorbeeld mee naar je baas. Laat het niet gewoon gebeuren, zeg er wat van. En naar het voorbeeld van mijn kleine kinderen: wees nieuwsgierig en stel veel waarom-vragen”, zegt hij met een lach op zijn gezicht.

Jaspers kinderen van 4 en 7 zijn over vijftien jaar volwassen. Wat zou deze vader, econoom en systeemveranderaar tegen die tijd gelukkig stemmen?

“Aan de ene kant dat ik iets terugzie van de systeemverandering waar ik me hard voor inzet. Aan de andere kant hoop ik dat mijn eigen kinderen dan gezonde en gelukkige volwassenen zijn.”

De lees-, luister- en kijktips van Jasper J. van Dijk

- Documentaire *Opgroeien met tegenwind* (BNNVARA).
- Radioprogramma *Spijkers Met Koppen* (BNNVARA).
- Boek van Jesse Frederik *Zo hadden we het niet bedoeld*.

De toekomstambitie van Stichting Kinderpostzegels? Haar impact vergroten en het leven van nog veel meer kinderen versterken. “Ik wil van een organisatie naar een beweging van en voor kinderen, zodat álle kinderen veilig kunnen opgroeien”, zegt directeur Sofie Vriends. Een missie die is ontstaan vanuit een heel persoonlijke drijfveer.

DIRECTEUR KINDERPOSTZEGELS:

‘Veerkracht versterk je door het kind écht te zien’

Ze moet er even van bijkomen, zegt Sofie aan het einde van het interview. Tijdens het gesprek maakte haar vrolijke uitstraling even plaats voor tranen, toen ze eerlijk antwoord gaf op vragen over haar eigen jeugd. Nu zit hier een krachtige vrouw die het persoonlijke niet schuwt. “Veilig opgroeien is voor mij geen abstract begrip”, zegt ze over het thema dat dit jaar centraal staat bij Kinderpostzegels. Daarover zometeen meer.

Meer dan postzegels

Haar werkplek, het kantoor van de Stichting Koninklijke Nederlandse Kinderpostzegels in Leiden, oogt gezellig. Aan de buitenkant een wat saai bakstenen gebouw, maar van binnen een vriendelijk en kleurrijk kantoor. Het geeft een warm welkom aan bezoekers en het kinderpanel dat ook regelmatig over de vloer komt. Op deze verdieping werken veertig

Sofie Vriends:

Directeur-bestuurder van Kinderpostzegels, lid van SER Topvrouwen, voorheen directeur NJi en bestuurder in het sociaal domein.

Sofie komt op voor kinderrechten en gelooft in het versterken van de veerkracht van kinderen.

mensen aan gelijke kansen voor kinderen in binnen- en buitenland. Dat houdt meer in dan waar de stichting vooral bekend om is; de meer dan honderdduizend kinderen die jaarlijks met kinderpostzegels langs de deuren gaan.

Wat weten veel mensen niet over Stichting Kinderpostzegels?

“Dat we aan de achterkant een super serieuze goededoelenorganisatie zijn, die al honderd jaar voor de meest kwetsbare kinderen opkomt. Veel jeugdprofessionals kennen ons wel op die manier, omdat ze daarmee in aanraking komen. Maar veel mensen weten niet dat Kinderpostzegels achter een heleboel initiatieven zit die we hebben opgezet, meegefinancierd of groter hebben gemaakt. Ook hebben we een aanjagende functie op het gebied van kinderrechten.”

Sofie doelt onder meer op het fundament voor het instellen van de Kinderombudsman of het aan de wieg staan van de Kindertelefoon. De organisatie - in 1924 begonnen met een postzegelactie voor kinderen die door de Spaanse griep wees werden - groeide uit tot een van de sterkste merken in de goededoelensector. In 2017 werd de kinderpostzegelactie opgenomen in de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed. Met geld en kennis ondersteunt de stichting organisaties als het Jeugdeducatiefonds, Vluchtelingenwerk, Wij zijn M en Villa Pinedo. Ook is het vanaf de start in 1995 onderdeel van het Kinderrechtencollectief.

Kinderrechten voorop

Tijdens haar studie Internationale Betrekkingen stonden kinderrechten ook bij Sofie al voorop. Drie jaar geleden koos ze voor de baan als directeur-bestuurder bij Kinderpostzegels. “Zo ben ik gebakken”, zegt ze over de maatschappelijke insteek van haar loopbaan. Hiervoor was ze onder meer directeur bij het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), werkte ze bij Humanitas en was ze bestuurder in het sociaal domein. Ook is Sofie lid van de SER Topvrouwen: “Daarmee wil ik laten zien dat je een topfunctie ook in het maatschappelijke veld kunt vervullen.”

Als je kijkt naar kinderrechten, welke stappen hebben we al gezet voor het geluk van vandaag?

“In ons land hebben we prachtige basisvoorzieningen, hoewel ongelijk verdeeld. Onze jeugdgezondheidszorg en het publieke onderwijs zijn hartstikke belangrijk. Ook hebben kinderen best veel bewegingsvrijheid en zijn ze redelijk solidair opgevoed, al maak ik me over deze dingen ook zorgen. Onze tolerantie en het

Ook hebben we een aanjagende functie op het gebied van kinderrechten

opkomen voor elkaar moeten we wel blijven bewaken.”

Waar bestaat het geluk van morgen uit, volgens jou?

“Dat kinderen de veerkracht vinden om met tegenslagen om te gaan en krachtig genoeg zijn om voor anderen op te komen. Het gaat niet alleen om jezelf, maar ook om dat je iets kan toevoegen aan de wereld. Volgens mij brengt dat geluk. Dat begint bij je bewust te zijn van de verschillen. Als Kinderpostzegels geven wij daar een praktische vorm aan door kinderen langs de deuren te laten gaan. Maar ook door hen, door middel van de Kinderportemonnee, mee te laten bepalen waar het geld naartoe gaat. Agency vind ik belangrijk; kinderen letterlijk de tools geven om ertoe te doen. Laat ze experimenten met hun mening geven, ergens over meedenken, iets aardigs doen voor een ander in de klas of door iets op te zetten. Dat kan om hele grote en hele kleine dingen gaan.”

Veilig opgroeien

‘De veerkracht van opgroeiende kinderen versterken’ is een belangrijk doel van Kinderpostzegels. Veerkracht die Sofie als kind zelf vaak heeft moeten aanboren. In 2024 besluit ze niet meer te zwijgen als in een interview naar haar motivatie wordt gevraagd. Aan het *Financieel Dagblad* vertelt ze over een

familievriend die haar van haar vierde tot haar negende misbruikte: ‘Lang heeft mijn verdriet me klein gehouden, nu is het mijn grootste drijfveer’. Een LinkedIn-post die ze na het FD-interview plaatst, wordt 350.000 keer bekeken.

Op welke manier is dat nu je drijfveer?

Een bijna onhoorbaar zuchtje volgt: “Eerlijk gezegd houdt het me nog wel klein, want het is iets waar ik nog dagelijks mee worstel.” Dan rollen er tranen over Sofie’s wangen: “Het is geen dekseltje dat je erop doet. Ik heb er enorm veel voor gedaan om hier te komen. Dat ik geen koekjes verkoop is voor mij heel logisch. En dat ik nu eerlijker kan zijn over waarom ik dit werk doe, voelt voor mij als een opluchting. Net zoals dat ik nu even mijn tranen kan laten gaan. Maar ik denk niet dat ik het misbruik ooit helemaal achter me kan laten.”

Lang heeft mijn verdriet me klein gehouden, nu is het mijn grootste drijfveer

Haar verhaal doet sterk denken aan het ‘ogenschijnlijk dolgelukkige kind’ dat hoogleraar Seksueel misbruik, Iva Bicanic in deze *De Omwenteling* als voorbeeld schetst. Sofie zegt veel aan Iva’s werk te hebben: “Ik ben superblij met de manier waarop zij een lans breekt om dit als maatschappelijke thema aan te kijken. Veiligheid achter de voordeur is dit jaar ook het

thema van Kinderpostzegels. Wat ik aan kinderen wil meegeven die hetzelfde meemaken? Als kind kun je er vaak nog geen woorden aan geven, tast het je zelfbeeld en zelfvertrouwen aan. Wat nodig is, is liefdevolle aandacht en gezien worden en iemand die er voor je is en je laat weten dat het niet jouw schuld is. Dan kan je zelfs met hele nare ervaringen, net als ik, een prachtig leven opbouwen.”

Er zijn voor de jeugd

Daar komen ook jeugdprofessionals in beeld. Sofie: “De sleutelmomenten die een kind of een gezin helpen, zitten niet in protocollen maar in je attitude. Denk aan de jeugdprofessional die net even tien minuten langer blijft zitten, net iets meer doorvraagt en zijn of haar onderbuikgevoel serieus neemt. Of de leerkracht die gewoonweg een rustpunt biedt voor een kind dat thuis veel meemaakt. In je rol als jeugdprofessional kun je dat in een veilige setting doen. Juist omdat je dichtbij een kind of gezin staat. Maar

Laat protocollen de zorg voor het gezin niet in de weg staan

het kan ook om een buurvrouw, tante of in mijn geval een oma gaan.” Dat is volgens Sofie belangrijk, want achter meer dan honderdduizend voordeuren is het niet veilig.

Jij hebt nagedacht wat kan zorgen voor een omwenteling. Wat is dat?

“Echte omwenteling gaat niet om grote interventies, maar zit in jezelf. Het gaat erom te blijven staan, om te blijven luisteren als je merkt dat

iets niet goed gaat. Die verandering begint klein. Juist wanneer je even niet weet wat nu de volgende stap is, is dat het moment om wel te proberen er te *zijn*. Laat protocollen de zorg voor het gezin niet in de weg staan. Keer op keer vertellen mensen die een moeilijke jeugd hebben gehad dat zij het hebben gered dankzij iemand die in hen bleef geloven en hen echt zag. Besef dat juist die liefdevolle aandacht - hoe klein het gebaar ook lijkt - een wereld van verschil kan maken en iets groots in beweging kan zetten.” Ze vervolgt: “Als stichting vinden we het belangrijk oplossingen in het gewone leven te stimuleren, zo dicht mogelijk bij het kind.” Kinderpostzegels werkt bijvoorbeeld samen met stichting Mockingbird, die kinderen en ouders in pleeggezinnen ondersteunt. En met Wij zijn M, die op scholen het taboe op seksueel misbruik wil doorbreken. En met de Move Forward Foundation, die wekelijkse dans- en sporttrainingen geeft voor meisjes met meerdere traumatische ervaringen.

Kinderen betrekken

Kinderparticipatie is de rode draad in alles wat Kinderpostzegels het hele jaar door doet en een krachtige motor voor het versterken van veerkracht. Niet alleen met de verkoop aan de deur, maar ook met impactvolle programma's die nu al honderdduizenden kinderen steunen. ‘Door armoede, eenzaamheid en problemen thuis kunnen kinderen niet het beste uit zichzelf halen,’ staat op haar site. Sofie: “Aan alle initiatieven die we steunen vragen we: ‘In welke mate betrekken jullie kinderen bij jullie projecten?’. Ook aan de ruim 100.000 kinderen die langs de deur gaan, vragen wij welke problemen en welke oplossingen zij zien. Door hun participatie worden alle projecten beter.”

Echte omwenteling gaat niet om grote interventies, maar zit in jezelf

Heb je voorbeelden?

“Uithuisgeplaatste kinderen geven aan dat ze hun huisdier zo missen. Met de koepel van Maatschappelijke opvang en vrouwenopvang hebben we nu een project om meer locaties te vinden waar het huisdier mee mag. Ook doen we veel meer voor kinderen die lastige scheidingen meemaken.”

Toekomstambitie

Als directeur-bestuurder heeft Sofie veel ambitie voor de toekomst: “Ik wil van Kinderpostzegels een beweging van en voor kinderen maken. Die toegevoegde waarde moet over honderd jaar nog voelbaar zijn. Dáár zit de energie in deze organisatie. Wij zijn een soort motortje, maar in essentie is Kinderpostzegels van iedereen. De komende jaren willen we ook lokaal zichtbaarder worden en onze samenwerkingspartners meer in het licht zetten.

Uiteindelijk willen we veel meer kinderen bereiken met veerkrachtversterkende projecten met de drie v's: veiligheid, vaardigheden en een vangnet. Ook door kinderen te laten participeren, omdat je daarmee een volgende generatie in gang zet die zich voor anderen inzet. Daar hebben we meer middelen en meer scholen voor nodig. Nu werkt ongeveer de helft mee.”

Ook zelf komt Sofie vaak op scholen in het land. Vorige week stond ze nog

voor een klas in Arnhem. “Ik leer van het taalgebruik, hun belevingswereld en dynamiek. Die pure blik die elf-jarigen hebben; zij weten zo goed wat een kind nodig heeft om gezond, veilig en kansrijk op te groeien. Als ik weggrijd voel ik dat ik aan de positieve kant van de samenleving zit.”

Postzegel van toekomst

Anno 2026 versturen we steeds minder kaarten en postbussen verdwijnen uit het straatbeeld. Dat zal in de toekomst gevolgen hebben voor Kinderpostzegels.

Bestaan de kinderpostzegels over 15 jaar nog wel?

“Samen met PostNL kijken we al vooruit, maar de kinderpostzegels blijven vast wel bestaan. Net als onze organisatie, ook omdat wij generaties verbinden. Het langskomen van de

kinderen ervaren mensen soms als geluksmomentje. Ze bellen ons zelfs op als kinderen in de actieweek niet aan de deur zijn geweest. In de toekomst krijgt het concept ‘kind aan de deur’ misschien een andere vorm, maar daar komen we vast wel uit.”

Eén generatie verder, wat zou jou als zestiger dan gelukkig stemmen?

“Dat mijn drie prachtige zonen van nu 8, 22 en 25 veerkrachtige mensen zijn, die er ook voor anderen kunnen zijn. En voor mezelf ben ik dan nog

lang niet klaar! Sinds ik met mijn verhaal naar buiten ben gekomen, heb ik het gevoel dat ik best nog veel in te halen heb. Ik ben nu meer mezelf, zit lekker in mijn vel en gun mezelf meer tijd om te genieten. Ook hoop ik dat Kinderpostzegels over vijftien jaar een bloeiende club is, die een beweging op gang heeft gebracht. De kinderen die nu met kinderpostzegels langs de deur gaan, krijgen dan zelf weer kinderen. Zo blijft Kinderpostzegels onderdeel van het immaterieel culturele erfgoed van Nederland.”

De lees-, luister- en kijktips van Sofie Vriends

- Boek van Auschwitz-overlevende Edith Eger *De Keuze*.
- Boek van Iva Bicanic e.a. *Ik vraag dit voor een vriend(in)*.
- Alle documentaires, podcasts en boeken van Sinan Can.

Als kinderrechter grijp je diep in het leven van gezinnen in. Denk aan een ingewikkelde scheiding of het uit huis plaatsen van een kind. Des te belangrijker om het VN Kinderrechtenverdrag goed na te leven, in de rechtszaal en daarbuiten. “Oók voor de volgende generatie”, vindt kinderrechter Bart Tromp.

(KINDER)RECHTER BART TROMP:

‘Laat een kind zich veilig en verbonden voelen’

Van donker naar licht

De Rechtbank Noord-Nederland is gehuisvest in een imposant gebouw in hartje Groningen. Wie binnenstapt komt eerst in een met glas afgeschermd receptie. Pas als de receptionist het goedkeurt, opent die de deur en treed je binnen in een complex van oude architectuur en een modern gangenstelsel met veel glas. Op een volwassen bezoeker maakt deze entree al indruk, laat staan als je een kind bent. En je bijvoorbeeld vanwege de scheiding van je ouders door de rechter bent uitgenodigd voor een zitting.

Het was al langer een doorn in het oog van Bart Tromp en Kinderombudsman Margrite Kalverboer, de intimiderende omgeving die een rechtbank voor een kind kan zijn. Na een scherp interview in NRC slaagde het tweetal erin om hier landelijk verandering in te brengen. Bart:

“Childfriendly justice, kindvriendelijke rechtspraak, noemt het VN Kinderrechtenverdrag het. Zelf ontvang ik kinderen niet langer in een donkere zittingszaal. Maar in een kindvriendelijke ruimte dicht bij de ingang met daglicht, speelgoed en een kleurplaat op de tafel. Ik zie zó’n verschil in hoe een kind het gesprek nu ingaat.”

Met overtuiging

Het zegt veel over het type rechter en mens dat Bart Tromp is. Iemand die ons wijst op het naleven van het Kinderrechtenverdrag en zonodig publieke discussie uitlokt. Google je hem, dan kom je hem tegen in het weigeren van uithuisplaatsing naar instanties die tekortschieten, zoals het inmiddels gesloten Woodbrokers. Of lees je artikelen waarin hij pleit voor wetenschappelijk onderzoek naar de uithuisplaatsing van de

kinderen van de Toeslagenaffaire. ‘Een gepassioneerde (kinder)rechter die zich met overtuiging inzet om de rechtsbescherming van ouders en kinderen in het jeugdrecht te versterken’, staat in zijn LinkedIn-profiel.

Waar zijn die passie en overtuiging ontstaan?

“Ik heb een zekere natuurlijke nieuwsgierigheid in mensen en wat hen beweegt, en was altijd geïnteresseerd in sociale ongelijkheid. Waar je

Waar je wieg staat is heel bepalend voor de kansen in het leven

De een gaat in zijn
vrije tijd vissen, ik
doe dit

wieg staat is heel bepalend voor de kansen in het leven. Als advocaat begon ik met tegenzin aan het familierecht toen ik een omgevallen collega moest vervangen. Traditioneel was familie- en jeugdrecht niet zo'n interessant juridisch gebied. Tegen mijn verwachting in vond ik het erg interessant. Als advocaat probeer je mensen te helpen door hun emoties te scheiden van wat zakelijk moet worden geregeld. Dat is een uitdaging."

Kinderrechtenverdrag

OnzeJeugd.NU legt het blauwe Unicef-boekje op tafel: het 'Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind'. Nederland ratificeerde dit Kinderrechtenverdrag in 1995. Dat betekent dat we ervoor moeten zorgen dat we alle wetten en regels zo aanpassen dat ze voldoen aan de eisen van het verdrag.

Hoe belangrijk is dat Kinderrechtenverdrag voor jou?

"Een mooie vraag. Ons recht is geworteld in het Romeinse recht, waarin kinderen geen zelfstandige rechten hadden en werden vertegenwoordigd door de vader, de pater familias. In de kern werkt dat nog steeds door in onze wetgeving: kinderen hebben soms eigen rechten, maar worden meestal vertegenwoordigd door ouders of een voogd.

Het Kinderrechtenverdrag breekt met die traditie door kinderen als volwaardige rechtssubjecten te erkennen. Dat schuurt, omdat we hun rechten

in Nederland niet altijd volledig toe-passen. Zo wordt het hoorrecht in het bestuurs- en migratierecht vaak onvoldoende uitgevoerd, terwijl je zonder het kind te horen belangrijke informatie mist. Daarom zouden de kernbepalingen uit het Kinderrechtenverdrag artikel 3 (belang van het kind) en artikel 12 (recht om gehoord te worden) in de Grondwet moeten worden opgenomen. Daar zet ik mij voor in."

Geluk van morgen

Naast zijn fulltime werk als rechter steekt Bart zijn tijd in promotie-

Foto: Leonie Kuizenga

Bart Tromp:

Senior (kinder)rechter aan de Rechtbank Groningen, opleider van rechters, promovendus aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de recente Staatscommissie overheidsingrijpen in gezinnen. Bart gelooft als rechter in rechtvaardigheid en wil als wetenschapper laten zien dat we de samenleving moeten durven herontwerpen.

Hij geeft dit interview op persoonlijke titel.

onderzoek aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar hij ook regelmatig colleges geeft. "De een gaat in zijn vrije tijd vissen, ik doe dit", zegt hij over zijn volle agenda. Ook dit interview over het thema van deze *De Omwenteling* - het geluk van morgen - heeft hij goed voorbereid. Zijn aantekeningen zullen ook van pas komen bij zijn lezing op het OJ-congres in oktober (zie QR-code onderaan).

Wat is er nodig voor het geluk van morgen?

"Dat gaat ver buiten het juridische en kan ik samenvatten in drie woorden: gezondheid, verbondenheid en vertrouwen. Voor mij betekent het dat een kind dat nu geboren wordt, zich veilig voelt thuis, op school en online. En hulp durft te vragen als het niet goed gaat. Dat een kind niet alleen verbonden is met beeldschermen, maar vooral met echte mensen die hem of haar kennen en steunen. En dat een kind het gevoel heeft dat het ertoe doet en een toekomst heeft. Dus dat het kan leren, werken, wonen én mee kan praten over grote thema's zoals klimaat en ongelijkheid. Dat is voor mij de echte 'infrastructuur van geluk'. Niet alleen gebouwen en regels, maar relaties."

Abnormale situaties

Om daar te kunnen komen, verdienen de pasgeborenen van nu volgens de kinderrechter *eerlijke* kansen. Daarvoor moet er ook iets gebeuren

Drie woorden:
gezondheid,
verbondenheid
en vertrouwen

aan een enorm aantal kinderen dat opgroeit met jeugdhulp of jeugdbescherming. Bart: "Inmiddels zijn dat vele honderdduizenden kinderen. Het zegt iets over hoe we onze samenleving en ons stelsel hebben ingericht. Dat vraagt om een echte omwenteling."

Als kinderrechter ziet hij soms kinderen die het slachtoffer zijn van extreme verwaarlozing, mishandeling en seksueel misbruik. Veel vaker ziet hij 'normale mensen in abnormale situaties', benadrukt hij. "Kinderen die het, net als hun ouders, moeilijk hebben met een samenleving die veel vraagt en overvraagt. Ik zie uitvergrote versies van thema's die alle kinderen raken zoals druk, scheiding, armoede, psychische problemen en de digitale wereld. Wat ik in de rechtszaal zie, is dus eigenlijk een vergrootglas van de kwetsbaarheden in onze samenleving."

Wat gaat er in de kern mis?

"We hebben een systeem gebouwd vol goede bedoelingen, maar dat in de praktijk vaak uitloopt op georganiseerde onmacht. Professionals die verstrikt raken in regels, budgetten en schotten. Bijna dagelijks zie ik mensen met hart voor kinderen, die niet kunnen doen wat nodig is omdat het systeem het tegenhoudt. Ook kinderrechters lopen vast. Ik kan een beslissing voor een kind nemen waarvan ik denk dat die nodig is. Maar als er vervolgens geen plek, behandeling of begeleiding is, dan blijft die

Dat een kind het gevoel heeft dat het ertoe doet en een toekomst heeft

Foto: Ellen Oostland

beslissing papier. Jeugdhulp is te vaak een papieren tijger.”

Hij vervolgt: “Laten we ook naar jeugd-bescherming en gedwongen jeugd-zorg kijken: dat wettelijke kader is tussen 1887 en 1922 ontwikkeld voor een totaal andere samenleving dan waarin wij leven. Neem de meest-voorkomende maatregel die een rechter kan opleggen: de ondertoe-zichtstelling (OTS). Die beperkt het ouderlijk gezag volstrekt disproporti-oneel. Waarom zouden we ouders in hun totaliteit diskwalificeren als ouders? Dat is in strijd met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het kan dat er hulp nodig is, maar leg uit welke zorg je wil opleggen en of die effectief zal zijn. Als je die vraag niet stelt en niet beantwoordt, blijf dan van gezinnen

Jeugdhulp is
te vaak een
papieren tijger

af. Als een maatregel diep ingrijpt, maar geen perspectief biedt op verbetering, dan tast dat het vertrouwen aan van ouders en kinderen in de hulpverlening. En daarmee ook het geluk van kinderen.”

Neem je daarom deel aan de ‘Staatscommissie overheids-ingrijpen in gezinnen’?

“Dat is dé reden. Ik wil meewerken aan herbezinning van het moment waarop de overheid ingrijpt in het gezinsleven. Ik wil ouders en kinde-ren beschermen tegen ingrijpen dat niet nodig of niet effectief is, maar wel schade toebrengt. Baat het niet, dan schaadt het wél. Als overheid

De hele affaire
illustreert dat een
herijking van het
jeugdstelsel echt
nodig is

kun je veel kapotmaken. Als ik kijk naar het leed van de toeslagenouders, dan zie ik toegebrachte schulden en ingrijpende kinderbeschermings-maatregelen, maar geen herstel.”

Terugplaatsen

Toen Bart in 2021 aan de Rijksuniver-siteit Groningen begon, maakte hij zich hard voor wetenschappelijk onderzoek naar uithuisplaatsing van de toeslagengezinnen. “Ik wilde weten of dat ook bij onze rechtbank was gebeurd. Als onafhankelijk wetenschappelijk onderzoekers hadden we al een methode voor snel dossieronderzoek ontwikkeld. Die snelheid was geboden, want dan konden de gezinnen misschien her-enigd worden en weer tot verbon-denheid komen. Maar de gedachte dat onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek werd gewenst, bleek een naïeve gedachte. De hele affaire illus-treert dat een herijking van het jeugd-stelsel echt nodig is. Daarom is het goed dat de Staatscommissie er nu is.”

Verschil maken met proefschrift

Op het moment van het interview is Bart nog in afwachting van de datum voor de verdediging van zijn proefschrift. Het werk bestaat uit vijf afzonderlijke artikelen, waarvan twee al verschil hebben gemaakt, ook voor de toekomstige generatie.

Je zegt: ik wil geen punten scoren, maar iets opgelost zien?

“In mijn proefschrift kijk ik met een puur juridische bril naar wat er mist in het jeugdrecht. Komen fundamen-tele rechten wel voldoende tot uit-drukking? Zo gaat een artikel over de zotte meldbriefprocedure. Die maakte het zestien jaar lang mogelijk om ondertoezichtstellingen en uit-huisplaatsing stilzwijgend te verlen-gen of te beëindigen, dus zonder dat er met ouders en kinderen over werd gesproken. In het consumentenrecht kun je nog niet eens een proefabon-nement op de Donald Duck stil-zwijgend verlengen! Het artikel gaf destijds aanleiding tot een proefpro-ces tegen de Staat. Daarna was het gelukkig snel afgelopen met de meld-briefprocedure. Alle zaken worden nu mondeling behandeld. En er wordt veel kritischer gekeken of een verlenging van kinderbeschermings-maatregelen nog wel nodig is.”

Hoorrecht van ouder en kind

Een ander artikel gaat over de zoge-heten spoedprocedure. De overheid kan de rechter vragen om met spoed het gezag van ouders te beperken, het kind uit huis of in de gesloten jeugd-zorg te plaatsen. Zónder dat de wet voorschrijft ouders en kinderen te betrekken bij de besluitvorming. De rechter moet dan beslissen op basis van feiten die een overheidsinstantie, zoals de Raad voor de Kinderbescher-ming of een Gecertificeerde Instelling

Komen fundamen-
tele rechten wel
voldoende tot
uitdrukking?

die aanvoert. Ook regelt de wet niet dat ouders worden bijgestaan door een advocaat. Ouders en kinderen worden pas gehoord, nadat de maatregel is genomen en uitgevoerd.”

Wat was voor jou onverteerbaar aan de spoedprocedure?

“Mensen hebben het recht om gehoord te worden en alleen in uitzonderlijke gevallen is het te rechtvaardigen dat je zonder voorafgaande mondelinge behandeling beslist. Wat een uitzondering zou moeten zijn,

Mensen vragen me vaak: ‘Ben je er niet een keer klaar mee?’

werd echter bijna de praktijk. Gelukkig is er nu wetgeving op komst die de rechtsbescherming van ouders en kinderen in deze procedure kan versterken. De aanbevelingen uit het artikel worden daarin overgenomen.”

Ander perspectief op opgroeien

Terug naar het geluk van morgen. Hoe zou het wél kunnen over vijftien jaar?

“In mijn ideale 2040 verdwaalt een gezin niet meer tussen instanties, maar is er één team rond het gezin. Dat team kent de gezinsleden en blijft als het ingewikkeld wordt. Dus minder overdrachten, meer continuïteit. Ook wil ik de focus in het gesprek in de zittingszaal graag verleggen. Van de risico's die we zien naar: hoe bouwen we een realistisch perspectief op het gebied van school, werk, wonen en relaties? Dat vraagt anders kijken naar het opgroeiperspectief van

kinderen. Buiten de rechtszaal vergt dat samenwerking tussen onderwijs, sociaal domein, zorg en rechtspraak. En zeker niet in de laatste plaats pleit ik voor sociaal-economisch beleid dat gezinnen niet voortdurend op achterstand zet.”

Gepassioneerd

Bart Tromp is een gepassioneerde (kinder)rechter die zijn toga voorlopig nog zal blijven aantrekken. “Mensen vragen me vaak: ‘Ben je er niet een keer klaar mee?’ Nee, de

dingen die ik doe, boeien mij. De uitdaging zit voor mij in het zo objectief mogelijk scheiden van de mensen en het probleem. Hoe is iemand hier terechtgekomen? Het menselijk gedrag en wat je daar als rechter in kunt betekenen, is en blijft mijn passie.”

Geïnspireerd en wil je Bart Tromp zelf horen spreken? Kom op 30 oktober naar het OJ-congres in Utrecht.

De lees-, luister- en kijktips van Bart Tromp

- Boek van Evelyn Waugh *Decline and Fall*.
- Tv-serie *BUZA* (BNNVARA).
- Mozarts pianoconcert nr. 23 in uitvoering van Vladimir Horowitz.

Maak van verschil de norm, niet de uitzondering. Dus weg met woorden als regulier of speciaal onderwijs, laag- of hoogopgeleid, achterstand en afstromen. Dat is oude taal, vindt bijzonder lector Sofie Sergeant. Liever maakt zij in het onderwijs plaats voor iets compleet nieuws. Ze noemt het: de derde ruimte.

BIJZONDER LECTOR SOFIE SERGEANT:

'Inclusie is dynamisch en nooit af'

In de bosrijke omgeving is het even zoeken naar het huis van Sofie, maar dankzij de poster in het raam kan het eigenlijk niet missen. Het rode hartje en de slogan *Samen leven* maken duidelijk wie hier woont. In maart werd Sofie Sergeant bijzonder lector 'Inclusie en Veerkracht in het onderwijs' bij het lectoraat Jeugd van de Hogeschool Utrecht. Een onderzoeker die graag in de literatuur duikt, maar ook echt bij de praktijk past. Haar ontdekkingstocht? Samen onderwijs creëren dat werkelijk inclusief is voor alle kinderen.

Dat moet ook: de overheid wil dat het onderwijs in 2035 inclusief is. Met 75.000 leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs en naar schatting 60.000 thuiszitters ('schoolmissers' volgens Sofie) is er nog een flinke weg te gaan. Maar die weg hoeven we volgens de lector niet per definitie met een zwaar gemoed af te leggen. "Met onze nieuwsgierigheid, lichtheid en humor als voorwaarden kunnen we samen goed onderwijs voor iedereen

Sofie Sergeant:

Sinds 2026 bijzonder lector 'Inclusie en Veerkracht in het Onderwijs' bij het Lectoraat Jeugd van de Hogeschool Utrecht. Sofie studeerde orthopedagogiek aan de Universiteit Gent.

Sofie gelooft dat elk kind in zijn of haar eigen omgeving naar school moet kunnen gaan, omdat dit kinderen en de samenleving veerkrachtig maakt.

scheppen." Openhartig begint ze ook over een eigen flater: "Een congres over inclusie organiseren met alleen statafels, zonder rekening te houden met deelnemers in een rolstoel."

Een andere kijk

Opvallend in Sofie's werk is het anders kijken en het omdenken. Zo zegt ze niet alleen: *It takes a village (or two) to raise a child*. Maar ook: *It is our children who raise the village*. We hebben alle kinderen nodig om de samenleving van morgen te bouwen.

Had de jonge Sofie die opgroeide in België die andere kijk al?

Glimlachend: "Ik heb wel wat ervaringskennis als het gaat om school wat ingewikkeld vinden. Ik vond het oersaai, voelde weinig autonomie en vertoonde daardoor wat moeilijker gedrag. Pas op de universiteit leerde ik van een aantal professoren dat het niet aan mij lag. Geert Van Hove bracht me richting het vakgebied van Disability Studies, een manier om

met respect naar mensen te kijken en de meerwaarde van diversiteit te zien. Daarin leerde ik dat het probleem niet wordt gecreëerd in de mens, maar in de relatie tussen mens en context. Als wij gastvrije ruimtes creëren, hebben mensen niet voortdurend het gevoel tegen hun beperking aan te lopen. Daarnaast groeide ik in huis op met mijn mémé, mijn grootmoeder, die leefde met psychische kwetsbaarheid. Mijn ouders hadden haar voor onze geboorte in huis genomen. Tijdens het opgroeien leerde ik dat het tegelijk moeilijk én mooi, vervelend én teder kan zijn.”

Onze hoofdredacteur spreekt liever over ‘gewoon meedoen’ dan over inclusie. Heeft hij een punt?

“Ik snap de allergie, maar ik gebruik de term wel omdat we nog aan exclusie doen. Inclusie is geen privilege en gaat niet om een machtige meerderheid die zegt dat jij mee mag doen. Praten over ‘gewoon meedoen’ vind ik te slap. Als meedoen zo makkelijk was, waren er bijvoorbeeld wel toegankelijke treinen. Vraag een leraar om kinderen met heel ingewikkeld gedrag maar eens gewoon mee te laten doen. Meedoen is niet gewoon, het vraagt van ons allemaal om uit onze comfortzone te komen. Het zijn echt vraagstukken.”

Geluk van morgen

In deze *De Omwenteling* schijnen wijze mensen die zich durven uit te spreken hun licht op het geluk van morgen.

Het is een Westerse leugen dat geluk iets individueels is

Wat is in het algemeen het geluk van morgen?

“Dat zie ik niet als een roze wolk. Psychiater Dirk de Wachter schrijft er mooi over: het leven is ook kunnen omgaan met ongeluk en niet omvallen bij elke verdrietige of saaie gebeurtenis. Een keer mogen falen zonder je meteen een loser te voelen. Het is een Westerse leugen dat geluk iets individueels is. Geluk is altijd iets in relatie tot de ander. Dat geldt ook voor het onderwijs, waarin we presteren individueel beoordelen. Soms mis ik het collectieve leren.”

Derde ruimte

Ook toewerken naar inclusie van morgen zal een *struggle* zijn, zegt Sofie, “C’est la vie. Ik breng geen eenvoudig verhaal en ook geen oplossingen.” Er ligt geen sjabloon klaar voor een heel nieuw type onderwijs. Wel een tot de verbeelding sprekend concept: de derde ruimte. Geïnspireerd op werk van grootheden als Hannah Arendt, Doortje Kal en Gert Biesta.

Een ruimte waarin inclusief onderwijs meer betekent dan alle kinderen bij elkaar zetten. De eerste en tweede ruimte (regulier en gespecialiseerd) maken dan plaats voor een hele nieuwe onderwijsomgeving voor alle kinderen. Dat is nodig omdat ook ‘passend onderwijs’ toch niet zo passend bleek te zijn voor leerlingen én leraren. Sofie: “Dat gaat uit van binair denken: kinderen die mee kunnen komen en kinderen die dat niet kunnen. In de derde ruimte praat je over één groep en die noemen we: kinderen.”

De derde ruimte klinkt heel spannend. Wat gebeurt er in die ruimte?

“Dat is een pedagogische ruimte waarin we handelend, zoekend, schurend op weg gaan naar inclusief onderwijs. Zeker geen Disneyland.

Inclusief onderwijs is essentieel voor een veerkrachtige samenleving

Toch hoor ik van mensen in het onderwijs dat ze het een geruststellend idee vinden. Want het gaat niet om inclusie in het huidige onderwijs, maar om iets dat fundamenteel anders is. Iets nieuws. Gastvrij en gezelliger met focus op kwalitatief goed onderwijs, waarin we zelf voortdurend blijven leren. Supertof om in te werken. Van lerarentekort zal - en dat geloof ik ten diepste - weinig sprake zijn.”

In het boek *Perspectieven op inclusief onderwijs* schrijft Sofie hoe dit er concreet uit zou kunnen zien: alle kinderen zijn welkom in een reguliere school in de buurt. In die school zitten leerlingen met een specifieke ondersteuningsbehoefte in de klas met leeftijdgenoten. Daar leert elk kind in zijn eigen tempo en wordt er gewerkt met een gedifferentieerde aanpak. Het schoolteam zoekt samen met ouders, ondersteuners en therapeuten steeds opnieuw naar een passend evenwicht tussen schools leren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.

Donkerblauw verhaal

Waarom we dit zouden moeten willen? De lector is daar helder over: “Inclusief onderwijs is essentieel voor een veerkrachtige samenleving.” Uit onderzoeken van UNESCO en het Ministerie van Onderwijs blijkt dat het bevorderend is voor sociale inclusie, diversiteit in vriendschappen en

“Wereldwijd krijgt ongeveer één op de vier mensen zelf met een beperking te maken of heeft een naaste met een beperking.”

het welzijn van kinderen. Leerlingen in inclusieve settings presteren gemiddeld beter dan in gesegregeerde onderwijsvormen. Ook leren kinderen beter omgaan met verschillen en accepteren en ondersteunen ze elkaar eerder.

Sofie wijst erop dat inclusief onderwijs en investeren in veerkracht niet alleen een pedagogisch of menselijk verhaal, maar ook een economisch

verhaal: “Wanneer kinderen de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen, vergroot dat hun mogelijkheden om later volwaardig deel te nemen aan de samenleving, bijvoorbeeld via werk, vrijwilligerswerk of andere vormen van maatschappelijke betrokkenheid. Investeren in kinderen aan de voorkant betekent bovendien dat er op langere termijn minder behoefte is aan kostbare herstel- en ondersteuningsmaatregelen.”

Tegelijk benadrukt ze dat het uiteindelijk om méér gaat dan economische baten. “Het gaat ook om de vraag in wat voor samenleving we willen leven. Politiek filosoof John Rawls beschrijft een rechtvaardige samenleving als een samenleving waarin je bereid zou zijn geboren te worden, zonder vooraf te weten welke positie je daarin zult innemen. Vandaag worden de kansen van kinderen nog te vaak bepaald door de

Gesegregeerd onderwijs leidt tot gesegregeerd leven

plek waar hun wieg staat. Dat is niet alleen onrechtvaardig voor die kinderen, maar betekent ook dat we als samenleving talenten en mogelijkheden onbenut laten.”

Discriminerend

In haar streven naar inclusief onderwijs wordt Sofie gesteund door de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie. Die concludeerde in een recent rapport dat de scheiding van regulier- en speciaal onderwijs discriminatie in de hand werkt. Sofie: “Klopt, gesegregeerd onderwijs leidt tot gesegregeerd leven. Ooit vanuit goede bedoelingen ontstaan, om kinderen te beschermen. Ik snap ouders die mij vertellen dat ze blij zijn met gespecialiseerd onderwijs, omdat hun kind dan niet gepest wordt. Ik heb ook niets tegen een hypergespecialiseerde omgeving, als dat helpt om daarna mee te doen. Laten we kennis uit gespecialiseerde scholen en zorgvoorzieningen zeker doorontwikkelen. Gespecialiseerd onderwijs

is pedagogisch-didactisch vaak heel goed onderwijs. En dat gun ik álle kinderen.”

Sofie is een groot voorstander van inclusieve pedagogiek. Daar profiteert elk kind van, is haar overtuiging. Wat werkt voor kinderen met een specifieke behoefte, werkt vaak voor alle kinderen. Denk aan extra tijd voor kinderen met dyslexie of het werken in een rustige omgeving voor prikkelgevoelige kinderen. Door dit voor alle kinderen beschikbaar te maken, voorkom je ook dat een deel van de kinderen een stempel krijgt.

Geen walk of shame

Voor inspiratie kijkt Sofie ook graag over de grens. Zo is ze binnenkort weer in Portugal (“waar een familiegevoel op school heerst”) en komt ze

Begin klein, wees
niet bang en doe het
samen met ouders

graag in Schotland: “Geen rijke of makkelijke samenleving. Maar ik ken er plekken waar ze keihard hun best doen om kinderen niet *the walk of shame* te laten lopen. Daar is het heel vanzelfsprekend dat er in het onderwijs voor je gezorgd wordt.” Ook in Oostenrijk deed ze een mooie ontdekking: een school die aan omgekeerde inclusie doet. “Daar liet juist het gespecialiseerd onderwijs eerst broertjes en zusjes van hun

leerlingen toe en daarna alle kinderen uit het dorp.”

Inclusief onderwijs is niet iets wat pas in 2035 zichtbaar wordt. Ook in Nederland ontwikkelt het zich al op veel plekken, ziet Sofie. In haar lectorschap is ze verbonden aan verschillende samenwerkingsverbanden en scholen in de regio Noord-Holland-Noord. Die regio springt er uit vanwege haar goede stappen richting inclusie. In een minidocumentaire op de site van Hogeschool Utrecht vertellen jongeren van het Castri-cumse Supreme College Nederland hoe het ook anders kan.

Wat zit er in de Noord-Hollandse bodem dat zij het zo goed doen?

“De fysieke en geografische context kan een belangrijke rol spelen. In

regio's die relatief afgelegen zijn, zoals Zeeuws-Vlaanderen, Texel en in delen van Oostenrijk, Canada of Finland, is het vaak minder vanzelfsprekend om kinderen voor onderwijs naar een andere plaats te verwijzen. Daardoor ontstaat eerder de noodzaak én de bereidheid om ondersteuning binnen de eigen gemeenschap te organiseren. Inclusie wordt daar niet per se eenvoudiger, maar wel vaker het logische vertrekpunt.

Daarnaast maken ook persoonlijke ervaringen een verschil. Een van de kartrekkers in Noord-Holland Noord is bijvoorbeeld opa van een kleinkind met een beperking. Mensen die zelf hebben ervaren hoe het is om buiten de boot te dreigen vallen – of die dat van dichtbij hebben meegemaakt – brengen vaak een sterk besef van urgentie en betrokkenheid mee. Uiteindelijk raakt inclusie ons allemaal: wereldwijd krijgt ongeveer één op de vier mensen zelf met een beperking te maken of heeft een naaste met een beperking. Inclusie is daarom geen thema voor een kleine groep, maar een maatschappelijke verantwoordelijkheid van ons allemaal.”

Begin inclusief onderwijs bij geen kind meer wegsturen?

“Zeker, maar daar heb je een team nodig dat het gevoel heeft het aan te kunnen. Ik snap dat leraren in de Onderwijsbond-enquête aangeven

dat ze het nog niet zien zitten. Daarom leg ik nadruk op het fundamenteel anders organiseren, met de focus op de leraren en schoolteams. Niet de leerling centraal, maar de leraren. Die moeten we gaan stutten. We moeten ook durven loslaten, bijvoorbeeld het idee dat leraren allemaal hetzelfde moeten kunnen. Als jij als leraar bang bent voor gesprekken met ouders, moet je daar nooit

Begin klein, wees niet bang en doe het samen met ouders

meer alleen zitten. Doe aan co-teaching, ook met mensen met een heel andere achtergrond. Breng een filosoof, advocaat, pianist en boswachter de school in. Laat een karateleraar kinderen leren omgaan met boosheid, wat een heel goede emotie is. Inclusie is een verhaal van zorgzaamheid, voor zowel kinderen, ouders en professionals.”

Klein beginnen

Begin klein, wees niet bang en doe het samen met ouders, is het advies van Sofie aan scholen. Geef ruimte aan leraren om lesmateriaal te ontwerpen voor alle leerlingen. Dat vraagt nadenken en uitproberen in

professionele leergemeenschappen. En geef die ruimte ook aan de opleiders van de leraren: “Die hebben heel weinig denk- en ontwerptijd. Dat doen ze nu vaak in hun eigen tijd.”

Tot slot, wat zou u over vijftien jaar gelukkig stemmen?

“Dat gezinnen en schoolteams collectieve veerkracht hebben om ook moeilijke tijden te weerstaan. Dat we als school betekenisvol zijn voor de samenleving. In al die scholen kan je mooie dingen doen. Dus dat de samenleving in de scholen zit. Daarin hoeven scholen geen klonen van elkaar te zijn. Wat ze wel allemaal moeten hebben: een stevige pedagogische visie op basis van het VN Kinderrechtenverdrag.”

*Sofie bracht samen met anderen de boeken *Perspectieven op inclusief onderwijs* en *Inclusief gedrag* uit bij Gompel&Svacina Uitgevers.*

Breng een filosoof, advocaat, pianist en boswachter de school in

De lees-, luister- en kijktips van Sofie Sergeant

- Podcast Koen Capello *Werkplaats Inclusief*.
- Boek van Gijs H. van Gemert, Karlieneke Speijers & Sofie Sergeant *Inclusief gedrag*.
- *Dialogokaarten inclusief onderwijs* van Ariane van Dijk, Hanne Touw & Sofie Sergeant.

In de Risk Factory, in onder andere Enschede en Venlo, worden jongeren voorbereid op het leven. Als Nederlands Centrum Jeugdgezondheid dachten we mee over een van de scenario's voor deze aanpak en zagen we hoe dat werkt. Jongeren krijgen er niet voorgezegd hoe het moet (met hun mentale gezondheid, het ontwikkelen van talenten en het vinden van hun waarden), maar ze ervaren een manier-van-doen waarmee ze verder kunnen en leren hoe ze met de risico's kunnen omgaan. Een werkwijze die op een wonderlijke manier samenvalt met overdrachtsvertrouwen.

VAN TOEKOMSTIG GELUK NAAR ACTUEEL OVERDRACHTSVERTROUWEN

'Welke wereld laten wij na?'

**Mark Weghorst, Anja Klein,
Aniek van den Braak,
Igor Ivakic**

In 1954 schreef politiek filosoof Hannah Arendt (1906-1974) *The crisis in education*. In onderwijskringen wordt het vaak aangehaald om de kernboodschap: dat we een wereld na te laten hebben. Daarin gaat Arendt radicaal ver. Het gaat er volgens haar niet om dat we kinderen leren wat (het) leven is, maar of wij die wereld voldoende eigen gemaakt hebben om over te kunnen dragen aan kinderen. Het vraagt dus vooral wat van volwassenen.

In deze *De Omwenteling* gericht op 'het geluk van morgen', waarin de geïnterviewden ons leerden welke impact het heeft als mensen echt verantwoordelijkheid nemen en daar actie aan verbinden, merkten we dat het perspectief verschoof. De vraag of

het geluk van morgen centraal moet staan, schuurt en vraagt misschien wel om herziening. Volwassenen moeten zelf aan de slag, hebben zelf iets te doen. Dat is waar Hannah Arendt met haar essays helpt. In *The crisis in education* gaat het vooral over de vraag of jongeren ervaren dat zij op een wereld voorbereid worden

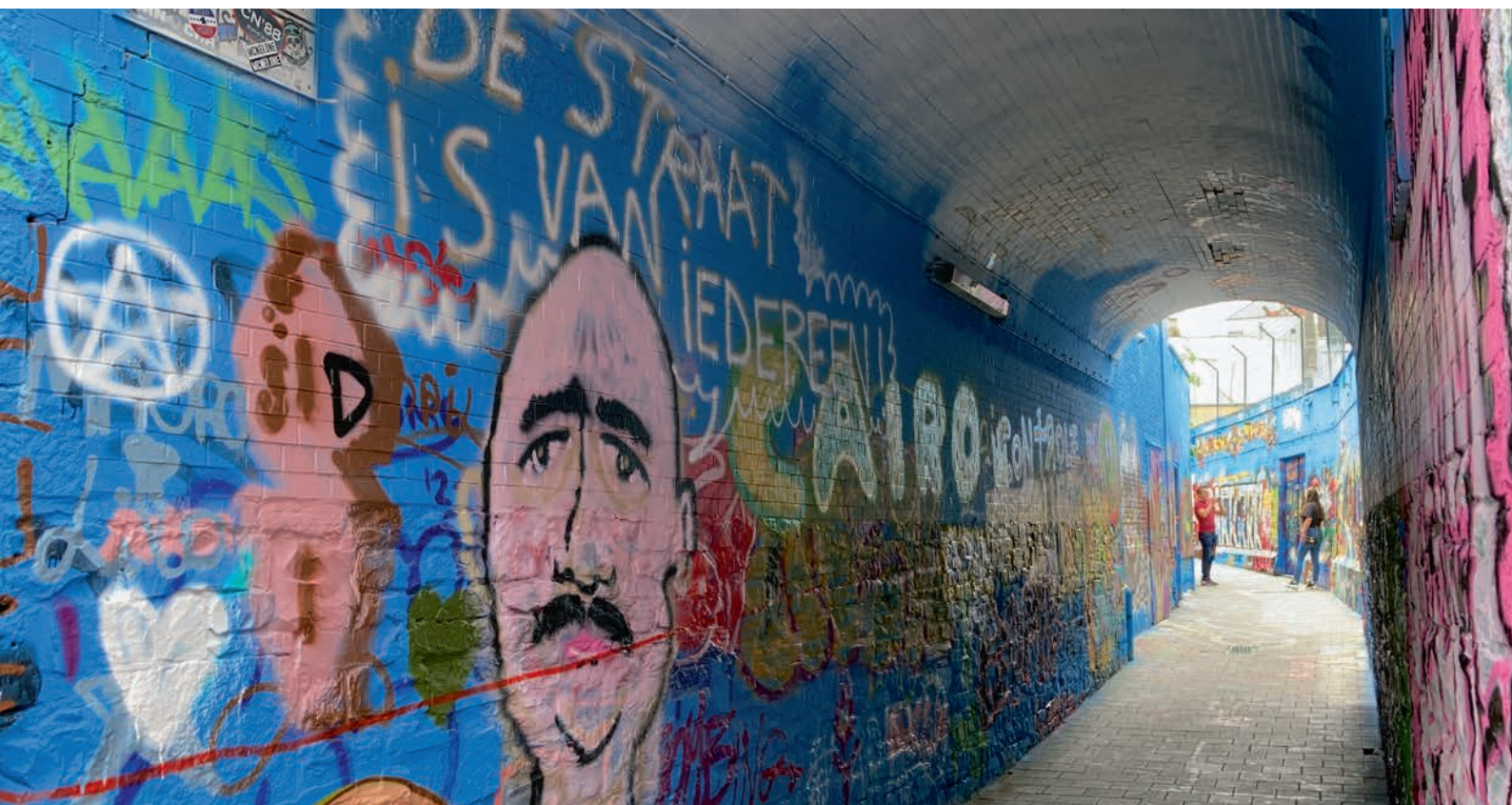
waar iemand verantwoordelijkheid voor neemt. Volwassenen dus.

Challenge

Er kwam ook hulp uit een andere hoek. In een jaarlijkse *challenge* voor de Universiteit Utrecht vroegen we studenten eind 2025 om bij te dragen aan de ontwikkeling van de *Geluksbarometer*: kunnen we jongeren hun vertrouwen in toekomstig geluk laten verwoorden en kunnen we dat zo presenteren dat het voor beleidsmakers en professionals bruikbare informatie oplevert? Vier studenten (Zarah Mennink, Maria Lohuis, Fleur Jütten en Hugo Kuiper) werkten het uit: ze spraken zich uit over de kernthema's, over participatie van jongeren en over de haalbaarheid van de Geluksbarometer.

De opbrengst was duidelijk: er zijn persoonlijke thema's die onderdeel van zo'n uitvraag moeten zijn

(verbinding, zelfvertrouwen, competentie, (persoonlijke) veiligheid en zingeving), maar er zijn ook maatschappelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor dat vertrouwen in de toekomst. Daar gaat het dan om de maatschappelijke verantwoordelijkheid om de wereld zo in te richten dat er sprake is van: *“Financiële en woonstabiliteit, toegankelijkheid van zorg, begeleiding en perspectieven ruimte voor dialoog”*.

Het gaat dus niet alleen om wat jongeren zelf kunnen, hoe gelukkig en veerkrachtig ze zijn en in hoeverre ze leren met de wereld om te gaan. Het gaat vooral ook om of de wereld waarin ze terechtkomen de goede voorwaarden kent. Dragen volwassenen een wereld over waar ze zelf ook willen leven. Hebben jongeren wel voldoende vertrouwen in de generatie vóór hen of draagt die generatie vooral ook de eigen zorgen over?

Arendt

Arendt helpt met een aantal essays over oefeningen in politiek denken. In *The crisis in education* stelt ze de kernvraag: hoe introduceren we onze nieuwkomers in de wereld? Onderwijs is de plek waar kinderen oefenen met de wereld en waar ze volwassenen treffen die voldoende van die wereld houden om haar te kunnen representeren. We beschermen de wereld ook tegen de kinderen: ze mogen er pas echt deel van zijn als ze voldoende overgedragen hebben gekregen en als ze er zelf met verantwoordelijkheid verbeteringen in kunnen aanbrengen. Onderwijs met een sterke maatschappelijke opdracht dus. En met een grote verantwoordelijkheid van de volwassenen die erbij betrokken zijn.

In *What is authority* stelt Arendt de vraag waarom volwassenen de wereld niet met meer gezag

“Dat je leert hoe het enigszins werkt. Hoe koop je een huis, hoe zit dat met hypotheek en rente? Hoe kook je een goed betaalbare maaltijd? Hoe word je volwassen?”

vertegenwoordigen. Wat maakt dat volwassenen niet zekerder zijn over wat ze met elkaar ervan gemaakt hebben, en bij steeds meer zaken andere meningen (van inwoners, eindgebruikers, jongeren) vragen? Moet die mening wel worden gevraagd? Gaat het niet enkel om hoe ze de wereld ervaren? Zouden volwassenen zelf meer verantwoordelijkheid moeten nemen?

Arendt stelt dat het verval van religie, traditie, instituties en expertise gevolgen heeft. Het maakt onzeker en niet per se vrijer. Als volwassenen immers niet meer zelf geloven dat ze gezag mogen uitoefenen, gaan ze die verantwoordelijkheid delegeren. Dat raakt jongeren: zij geven keer op keer aan niet zo met die verre toekomst bezig te zijn, maar meer met het hier-en-nu.

In *The crisis in culture* hekelt Arendt het verval van een wereld die teruggebracht is tot consumptie, mening, oordeel en voorkeur. Waar is de gedeelde wereld gebleven? Is het niet noodzakelijk, voor het vertrouwen van jongeren in de wereld die hen overgedragen wordt, dat volwassenen daar zelf in ieder geval een meer gedeeld en verantwoordelijker gedrag bij laten zien? Dat ze jongeren ook voorleven hoe ze deel van die wereld kunnen worden?

Risk Factory

In de Risk Factory leren jongeren in twee van hun scenario's (Breinreis en Talenten & Waarden) over groot worden en de vragen die daarbij spelen. De scenario's geven geen antwoorden. Ze geven suggesties en laten zien dat daarbij alle keuzes oké zijn. Het neemt jongeren en hun vragen serieus en maakt het praktisch en actueel. Het richt zich vooral ook op het versterken van de onderlinge

"Nederland is te veel gericht op 'je zorgt voor jezelf en minder voor een ander'. Op school moet je leren dat je elkaar kunt helpen."

verbondenheid en op de mogelijkheid om intergenerationeel antwoorden te zoeken (bijvoorbeeld bij een leraar, ouder, et cetera).

Ook de studenten van de *challenge* kwamen op dit soort thema's: het gaat niet om prestaties of resultaten. Het gaat om vertrouwen, relaties en het gevoel dat het goed komt. Dat zijn zaken waarin volwassenen een veel

grotere rol moeten nemen, zeker wanneer we om ons heen zien hoe dat vertrouwen bij jongeren afneemt. In onderzoeken en gesprekken geven jongeren aan dat ze vooral ook op school willen leren hoe het leven werkt: hoe vind je een baan, hoe regel je bankzaken en verzekeringen, hoe ga je om met burens, werkgevers, sport en politiek: dingen die bij het leven horen. Kennelijk ervaren

"We vragen het eigenlijk al van jongeren, elk jaar: 'Wat wil je met je toekomst (studiekeuze, vakkenpakket)?' Maar dat is eigenlijk alleen studiegericht, eigenlijk zou je dit breder moeten trekken."

jongeren nu het onderwijs niet als een plek waar ze 'de wereld' leren.

Geluksbarometer

Hoe moeten we dat dan vormgeven? Hoe krijgen we grip op de verantwoordelijkheid van volwassenen die past bij de ervaring die jongeren aangeven? Is het nodig om daar zoiets als een barometer voor te maken? Of is er iets anders te doen? Is het beter om de focus te verleggen, op basis van de interviews in dit blad, de challenge van de studenten en de ervaringen die ze bij de Risk Factory met deze scenario's opdoen?

Moeten we jongeren misschien vragen of ze verwachten dat de samenleving hen goede kansen biedt? Of het gevoel hebben dat volwassenen problemen en zorgen doorschuiven naar de volgende generatie? Of ze merken dat volwassenen keuzes maken die verder reiken dan de eerste paar

jaren? Of ze vertrouwen hebben dat de samenleving (lees: onderwijs) hen serieus voorbereidt op de toekomst?

Jongeren als beoordelaars van de kwaliteit van de samenleving. Hoe doet die samenleving het? Dát is maatschappelijk relevant want gaat niet alleen over de jeugd, maar over democratie, burgerschap en intergenerationele verantwoordelijkheid. Het geeft richting aan de opgave: 'Wat moeten volwassenen op zich nemen?' en stimuleert die volwassenen om dat inhoud te geven.

Hoop

Daarmee ontstaat een instrument dat gaat over de verantwoordelijkheid tussen generaties. Er zijn voldoende instrumenten die zich richten op hoe jongeren zich nu voelen, hoeveel vertrouwen ze nu hebben, hoe veerkrachtig ze nu zijn. Die geven jaar in jaar uit ook hun resultaten: jongeren zijn nu best gelukkig, maar hebben niet zoveel vertrouwen in de toekomst of zijn er niet mee bezig en ze rapporteren mentale problemen. Een instrument dat intergenerationeel vertrouwen en dus **overdrachtsvertrouwen** als onderwerp heeft, levert een spiegel voor volwassenen op. Dat stimuleert ook het noodzakelijke intergenerationele conflict dat elke samenleving nodig heeft voor zijn eigen ontwikkeling.

Met een *Geluksbarometer* die zich op dat overdrachtsvertrouwen richt, ontstaat een momentum waarop de uitspraken van jongeren ons iets vertellen over de manier waarop volwassenen hun rol als vertegenwoordigers van de wereld vervullen. Wat staat ons als volwassenen te doen? Waar willen wij trots op zijn? Welke wereld laten wij na?

NB: Quotes in dit verhaal komen uit gesprekken met onder andere de Raad van Jongeren (NCJ).

Geluksbarometer

Al geruime tijd werkt het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid aan de ontwikkeling van een geluksbarometer: een instrument waarmee we de ervaring van jongeren met de wereld waarin zij leven verbinden aan wetenschappelijke kennis, zodat de praktijk daarmee handelingsperspectief krijgt (Evidence Based Practice). In die ontwikkeling benutten we de inzichten van (master)studenten uit gesprekken met jongeren, inhoudsexperts en praktijkprofessionals. De ontwikkeling is nog niet klaar en krijgt steeds verder vorm.

RiskFactory:
riskfactorylimburgnoord.nl

Challenge onderzoek:

Boek *Tussen verleden en toekomst* van Hannah Arendt

"Dat je het gevoel hebt dat je bent voorbereid op wat er komen gaat in je leven."

Lees-, luister- en kijktips

Tips van Iva Bicanic

- Gedicht van Maya Angelou *Life doesn't frighten me.*
- NRC Podcastserie *Mijn schuld.*
- Boek van Jules Mulder *Pedofielen en misbruikplegers.*

Tips van Jasper J. van Dijk

- Documentaire *Opgroeien met tegenwind* (BNNVARA).
- Radioprogramma *Spijkers Met Koppen.* (BNNVARA).
- Boek van Jesse Frederik *Zo hadden we het niet bedoeld.*

Tips van Sofie Vriends

- Boek van Auschwitz-overlevende Edith Eger *De Keuze.*
- Boek van Iva Bicanic e.a. *Ik vraag dit voor een vriend(in).*
- Alle documentaires, podcasts en boeken van Sinan Can.

Tips van Bart Tromp

- Boek van Evelyn Waugh *Decline and Fall.*
- Tv-serie *BUZA* (BNNVARA).
- Pianoconcert nr. 23 in uitvoering van Vladimir Horowitz.

Tips van Sofie Sergeant

- Podcast Koen Capello *Werkplaats Inclusief.*
- Boek van Gijs H. van Gemert, Karlieneke Speijers & Sofie Sergeant *Inclusief gedrag.*
- *Dialogokaarten inclusief onderwijs* van Ariane van Dijk, Hanne Touw & Sofie Sergeant.

Tip van Mark Weghorst

- Andere Tijden-special: *De jeugd van tegenwoordig.*

En verder:

- Iva Bicanic e.a.: *Ik vraag dit voor een vriend(in)*
- Jasper J. van Dijk e.a.: *Het einde van de toeslagen*
- Sofie Sergeant e.a.: *Perspectieven op inclusief onderwijs*
- Studenten Hogeschool Utrecht: *Het meten van toekomstig geluk*
- Hannah Arendt: *Tussen verleden en toekomst*

